

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЖАҲОН ТИЛЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ

Ректор

Б.Кулматов

2020 йил "30" 07

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

2020 йил "14" 08

Рўйхатга олинди: №БД-5111400-3.01

2020 йил "14" 08

ЎРГАНИЛАЁТГАН ТИЛ НАЗАРИЙ АСПЕКТЛАРИ

ФАН ДАСТУРИ

Билим соҳаси:	100000	– Гуманитар соҳа
Таълим соҳалари:	110000	– Педагогика
	120000	– Гуманитар фанлар
Таълим йўналишлари:	5111400	– Хорижий тил ва адабиёти (тиллар бўйича)
	5112200	– Мактабгача ва бошланғич таълимда хорижий тил (тиллар бўйича)
	5120100	– Филология ва тилларни ўқитиш (роман-герман филологияси)
	5120200	– Таржима назарияси ва амалиёти (роман-герман тиллари)

Фан/модуль коди O’TNA30118		Ўқув йили 2022/2023 2023/2024	Семестр 5-6 7-8	ECTS - Кредитлар 18	
Фан/модуль тури мажбурий		Таълим тили Инглиз/немис/француз/ испан/итальян		Ҳафтадаги дарс соатлари 4/4, 6/4	
1.	Фаннинг номи	Аудитория машғулотлари (соат)	Мустақил таълим (соат)	Жами юклама (соат)	
	Ўрганилаётган тил назарий аспектлари ¹	270	270	540	
2.	I. Фаннинг мазмуни Фанни ўқитишдан мақсад – талабаларга ўрганилаётган тилнинг асосий назарий тушунчалари, чет тилини ўрганишнинг услуб ва ёндашувлари, тилнинг илмий билимлар тизимида тутган ўрни ва аҳамияти билан таништириш, уларга тил сатҳларининг нутқий мулоқот жараёнида кузатиладиган асосий қонуниятларини ўргатишдан иборат. Фаннинг вазифаси – талабаларга тил назарий аспектларининг бир-бири билан ўзаро муносабатлари тўғрисидаги илмий-назарий тушунчаларни ўргатиш, уларнинг табиий тил моҳияти тўғрисидаги билимларини кенгайтириш, тилнинг ички тузилмаси, тил қатламлари ва бирликларини илмий асосда тадқиқ этиш кўникмаларини ривожлантиришдир. II. Асосий назарий қисм (маъруза машғулотлари) “Ўрганилаётган тил назарий аспектлари” фани таркибида 5 та модуль – “Лексикология”, “Назарий фонетика”, “Назарий грамматика”, “Стилистика” ва “Ўрганилаётган тил тарихи” ўқитилади. II.I. Фан таркибига қуйидаги мавзулар киради: 1. <u>ЛЕКСИКОЛОГИЯ</u> 1-мавзу. “Лексикология фанига кириш” Фаннинг мазмуни. Лексикология фан сифатида. Лексикология терминининг пайдо бўлиши ва ривожланиши. Лексикологиянинг бошқа фанлар билан боғлиқлиги. Фаннинг предмети ва объекти, фаннинг методи ва ишлатиш йўллари. Лексикология фанининг бўлимлари ва унинг бошқа қисмлари билан боғлиқлиги. 2-мавзу. Лексикография Лексикографиянинг фан сифатида ривожланиши. Луғатларнинг асосий турлари: энциклопедик, лингвистик, изоҳли ва таржима луғатлари. Луғат турлари муаммоси ва уларни яратиш услублари. Луғатлар учун сўз танлаш, луғат мақолаларининг тузилиши ва бошқалар. Инглиз, немис, француз ва испан тилларидаги луғатларнинг асосий турлари: изоҳли ва таржима луғатлари,				

¹ Ушбу дастурга “Хорижий тил ва адабиёти (тиллар бўйича)” таълим йўналиши ўқув режасидаги “Ўрганилаётган тил назарий аспектлари” фани бўйича маълумотлар киритилган. Ишчи дастурларни тузишда йўналишлар хусусиятига қараб шу ерда келтирилган мавзулардан муҳим ва долзарб бўлганлари танланиши мақсадга мувофиқ.

синонимлар луғати, фразеологик бирликлар луғати, этимологик, идеографик, махсус луғатлар, неологизмлар луғатлари ва бошқалар.

Ўқув луғатларининг тузилиши (сўзларнинг бирикиш йўллари луғати, кўп қўлланиладиган сўзлар луғати). Турли луғатларда сўз маъноларини очиб бериш йўллари. Таржима жараёнида луғат билан ишлаш, Сўзнинг изохли таҳлилини ўрганиш, бошқа луғатлардаги изохлари билан қиёслаш. Тил луғат таркибининг ўзгариши социоллингвистик ҳодиса эканлиги. Луғат таркибининг сифат ва сон жиҳатдан ўзгариши. Луғат таркибининг лексик ва стилистик таснифи. Сўзларни ишлатилиши жиҳатидан тасниф этиш. Умумистеъмол сўзлари ва махсус лексика. Архаизмлар, историзмлар, неологизмлар, уларнинг тарихий боғлиқлиги ва ўзаро таъсири. Асосий ва ёрдамчи сўз туркумларининг сон жиҳатидан ўзаро фарқи. Номлашнинг фаоллиги ва луғат таркибининг бойиш йўллари. Сўзнинг маъно таракқиёти ривож, бошқа тиллардан кирган сўзлар қатлами.

3-мавзу. Семасиология

Сўз тил луғат таркибининг асосий бирлиги сифатида. Сўзнинг морфема, сўз шакли, сўз бирикмасидан фарқли хусусиятлари. Мотивация тушунчаси. Идиоматика ва мотивация турлари: фонетик, морфологик, семантик. Маъно ва сўз маъносининг тузилиши. Ўрганилаётган тил, она тили ва бошқа тиллардаги сўзларнинг семантик тузилиши. Сўз маъносининг тузилишини ўрганишда парадигматика ва синтагматиканинг роли. Контекст ва унинг турлари. Содда, туб, ясама ва қўшма сўзларнинг ўзига хос маънолари. Сўз маъноси ва унинг тузилиши. Фразеологик бирликлар маъноларининг хусусиятлари, маъно турлари таснифи. Сўзнинг лексик- семантик вариантлари.

4-мавзу. Сўз маъносининг ўзгариши ва натижалари

Маъно тузилишида синхроник ва диахроник қарашлар ва унинг ривожланиш қонуниятлари. Луғат бирлигини семантик гуруҳларга ажратиш.

5-мавзу. Семантик майдон тушунчаси

Моносемия, полисемия, омонимлар-тил бирликлари сифатида. Гиперонимия ва гипонимия муаммолари. Синоним, антоним ва масалалари, ва уларнинг манбалари, таснифи, тилни бойитиши ва тил ривожланишидаги аҳамияти.

6-мавзу. Сўзларнинг семантик классификацияси

Инглиз тилида сўзларнинг семантик қатлами, китобий услуб, сўзлашув услубида сўзлар, сўзларнинг турли семантик ва носемантик гуруҳлари.

7-мавзу. Сўзнинг морфологик тузилиши

Бир ва кўп морфемали сўзлар. Морфеманинг лексик birlik эканлиги. Морфемалар турлари ва синфлари. Сўз негизи ва унинг турлари. Ҳозирги замон инглиз тилида сўз тузилишининг турлари. Сўз тузилишига диахроник ва синхроник қараш. Морфемалар яшаш. Морфема ва алломорфемалар. Сўз тузилишини морфемик таҳлил қилиш асослари ва уларнинг сўз яшаш таҳлилидан фарқи.

8-мавзу. Сўз яшаш

Сўз яшаш усуллари. Сўзнинг асосий таркибий қисмлари. Сўз негизи. Ўзакнинг тузилиши ва семантикаси. Кенг ва кам тарқалган усуллар билан сўз яшаш. Лексик номлашда сўз яшашнинг роли ва ўрни. Сўз яшаш қаторлари занжири. Олд қўшимчалар ва уларнинг турлари. Ҳар хил мезонларга асосланиб олд қўшимчаларни тасниф этиш. Ўзак олд қўшимчаларнинг семантикаси. Ярим олд қўшимчалар ёрдамида сўз яшаш. Қўшма сўзларнинг сўз яшашнинг кенг тарқалган йўллари билан бири эканлиги. Анъанавий ва замонавий тилшуносликда қўшма

сўзларни тасниф қилиш асослари. Қўшма сўз яшашнинг ҳар хил турлари, уларнинг кенг тарқалганлиги. Қўшма сўзларни она тилига таржима қилиш йўллари. Конверсия, унинг келиб чиқиши ва асослари. Сўз яшалиш йўлини аниқлашда конверсиядаги семантик алоқаларнинг асосий мезон эканлиги. Конверсиянинг кенг тарқалганлигини белгиловчи асосий омиллар.

Конверсияни таржима қилиш муаммолари. Қисқартма сўзлар (аббревиация). Қисқартма сўзларнинг турлари. Клиппинглар. Қисқартма сўзларни таржима қилишдаги қийинчиликлар. Сўз яшашнинг кичик усуллари: маъно кенгайтириш, товуш ва урғу кўчириш, товушга тақлид қилиш ва редупликация, грамматик шаклларнинг лексикализациялашуви ва сўз яшашда ҳар хил турларнинг бирикуви.

9-мавзу. Фразеология

Фразеологиянинг мақсад ва вазифалари. Турғун ва эркин бирикмаларни фарқлаш муаммоси, уларни фарқловчи белгилар. Лексик бирикми. Турғун бирикмалар ва уларнинг ҳар хил мезонларга асосан таснифи. Фразеологик бирликларнинг юзага келиш йўллари. Сўз ва сўз бирикмасининг ўхшашлиги ва фарқи. Фразеологик бирликлар ва уларни таржима қилиш муаммолари. Фразеологик бирликларнинг лингвокультуролия ва прагматика жиҳатдан хусусиятлари.

10-мавзу. Этимология

Тил луғат таркибининг этимологик жиҳатдан таснифи. Ўрганилаётган тилда кейин пайдо бўлган ва бошқа тиллардан кириб келган сўзлар. Хорижий тиллардан кириб келган сўзларнинг турлари, ўзлаштирилиши, ассимиляцияси, луғат таркиби ва сўз яшаш тизимига таъсири. Байналминал сўзлар. Этимологик луғатлар.

11-мавзу. Тилнинг луғат составидан фойдаланиш методлари

Тил луғат бирликларидан фойдаланиш. Лексик тадқиқ қилиш жараёни, босқичлари ва методлари

2. НАЗАРИЙ ФОНЕТИКА

1-мавзу. Фонетика лингвистик фан сифатида

Фонетика лингвистик фан сифатида, турли фонологик мактаблар ва фонологик назариялар, олимларнинг товушлар ҳақидаги фикрлари.

2-мавзу. Ўрганилаётган тил фонемаларининг тилнинг турли вариантларида ифодаланиши

Ўрганилаётган тилнинг турли вариантларида унли ва ундошларнинг талаффуз фарқлари.

3-мавзу. Ўрганилаётган тилда сегмент фонемалар

Сегмент фонемаларнинг артикуляцион томони: товушлар ҳосил бўлишининг тўрт механизми (куч, тебраниш, резонаторлик ва тўсиқни енгиш), уларга алоқадор бўлган нутқ органлари. Нутқ органларининг тузилиши, фаолияти ва вазифалари. Унли товушларни тасниф қилишда ўзбек, рус, Европа ва Америка олимларининг фикрлари. Унлиларнинг талаффуз турғунлигига кўра (монофтонг, дифтонг, дифтонгоид), тилнинг горизонтал ва вертикал ҳаракатига кўра, лабларнинг ҳолатига кўра, тарихий чўзиқлигига кўра, нутқ органларининг таранглашувиغا кўра таснифи. Ўрганилаётган тил унлиларини рус ва ўзбек тили унлилари билан

қиёслаш. Ундош товушларни тасниф қилишда рус, ўзбек, инглиз, немис, француз, испан ва америка олимларининг фикрлари. Ундош товушларни товуш пайчаларининг иштирокига кўра ва талаффуз кучига кўра; фаол ва пассив нутқ органларига кўра; товуш ҳосил бўлишида тўсиқнинг турига кўра ва шовқиннинг характерига кўра; кичик тилнинг фаолиятига кўра таснифи. Ўрганилаётган тилда аффрикат товушларининг сони ҳақида фикрлар. Ўрганилаётган тилдаги ундошларни рус ва ўзбек тили ундошлари билан қиёслаш. Унли ва ундош товушларнинг ҳосил бўлишида асосий фарқлар. Турли тилларда мавжуд бир хил товушларнинг сифат жиҳатидан фарқланиши. Артикуляцион база тушунчаси. Сегмент фонемалар ҳосил бўлишининг акустик томони: нутқ товушларининг, физик хусусиятлари (товуш тебраниши, чўзиқлиги, овоз тони), уларнинг артикуляцион шакли. Сегмент фонемаларнинг фонологик томони: фонемага таъриф бериш муаммоси.

4-мавзу. Фонема назарияси

Фонеманинг уч хусусияти яхлитлигидан иборатлиги: унинг материал (талаффуз) томони, абстрактлиги, умумийлиги, функционал, яъни маъно фарқлай олиш хусусияти. Фонема ва унинг вариантлари (аллофонлар). Сегмент фонемаларнинг конститутив ва дистинктив вазифалари. Урғусиз унлилар ва уларнинг таснифи. Транскрипция ва унинг турлари. Нутқ товушларининг ўзгариши ва уларнинг турлари. Бу ҳақда Москва ва Санкт Петербург олимларининг қарашлари. Ассимиляция, аккомодация ва элизия каби товуш ўзгариши хусусиятлари.

5-мавзу. Тилларда бўғин қурилиши

Бўғин фонетиканинг талаффуз бирлиги сифатида. Бўғиннинг нутқдаги вазифалари. Бўғин ҳосил қилувчи товушлар. Бўғиннинг таркибий қисмлари ва турлари. Бўғин бошида ва охирида унли ва ундошларнинг бирика олиши. Ўрганилаётган хорижий тилда бўғин ажратиш қоидалари. Бўғин ҳақида мавжуд назариялар. Бўғиннинг вазифалари.

6-мавзу. Сўз урғуси

Сўз урғуси тушунчаси, уларнинг турлари (динамик, мусиқий, сифат ва микдор урғулари). Сўз урғусининг хусусиятлари. Урғунинг ўрни ва даражаси. Урғу ўрнини белгиловчи омиллар (рецессив, ритмик, грамматик ва семантик), уларнинг ўзаро муносабати. Сўз урғусининг вазифалари.

7-мавзу. Интонация

Интонация таърифи. Тор ва кенг таъриф. Интонациянинг ташкилий қисмлари ва уларнинг вазифалари. Интонация ва просодия. Интонациянинг мелодик компоненти, унинг таърифи ва вазифалари. Текст ҳосил қилишда мелодик компонентнинг роли. Мелодик компонентнинг турлари. Интонациянинг гап урғуси компоненти, унинг таърифи ва вазифалари. Гап урғусининг турлари. Гап урғуси ва сўз урғуси муносабати. Гап урғусининг матн тузишда ритмик ва интонацион гуруҳлар ҳосил қилишдаги роли. Гап урғусининг мелодик компонент билан ўзаро муносабати ва гапнинг коммуникатив марказини ҳосил қилиш қобиляти. Гап урғусининг вазифалари. Интонацияни ёзма ифодалаш турлари (Л. Армстронг ва И.Уорд системаси ва Р.Кингдон методи). Интонациянинг рақамли ва поғонали ифодаланиши. Интонацияда нутқ тезлиги (темп), овоз бўёғи (тембр), пауза (тўхтам) ва ритм (урғули ва урғусиз бўғинлар кетма-кетлиги) каби бирликларнинг

вазифалари. Интонациянинг фонологик вазифаси. Интонама тушунчаси. Интонациянинг матн ҳосил қилиш вазифаси.

8-мавзу. Нутқнинг фоностилистик хусусиятлари

Фоностилистиканинг асосий ўрганиш объектлари. Талаффуз нормаси ва унинг стилистик фарқланиши масаласи. Фонетик услубларни ифодалашда экстралингвистик ва паралингвистик воситалар. Товуш ва интонация стилистикаси. Интонацион услуб турлари. Фонетик синонимия масаласи. Товушлар символизми тушунчаси.

3. НАЗАРИЙ ГРАММАТИКА

1-мавзу. Назарий грамматика фанига кириш

Ўрганилаётган тилнинг генетик ва морфологик хусусиятлари. Морфология ва синтаксис. Грамматиканинг таърифи. Грамматик шакл ва грамматик маъно.

2-мавзу. Тил ва нутқ тушунчаларини фарқлаш

Тил ва нутқ. Актуализация. Грамматик қурилишнинг бирликлари. Тилни грамматик жиҳатдан тасвирлашнинг турлари. Грамматикадаги метод ва назарий йўналишлар.

3-мавзу. Морфология

Ўрганилаётган тилнинг грамматик воситалари: тилнинг грамматик қурилиши. Тилнинг морфологик қурилиши. Гапда сўз тартиби, ёрдамчи сўзлар, грамматик қўшимчалар, урғу ва интонация, ўзак таркибидаги товушлар ўзгариши. Морфема, морф, алломорф ва уларнинг структуравий турлари. Морфеманинг турлари. Аналитик шакл тушунчаси. Тил грамматик тизимининг хусусиятлари. Сўз туркуми. Асосий сўз туркумлари. Мустақил ва ёрдамчи сўзлар. Ўрганилаётган тилда сўз туркумларининг умумий хусусиятлари. Сўз туркумларининг шакл ва маънолари. Транспозиция ҳодисаси.

4-мавзу. Грамматик категориялар

Грамматикадаги асимметрия ҳодисаси. Функционал ёндашув. Грамматик категориялар. Грамматик категориянинг мазмун плани. Грамматик категориянинг ифода плани. Ўрганилаётган тил грамматик тузилишининг ўзига хос хусусиятлари. Грамматик маънони ифода этувчи воситалар. Грамматик категориялар. Грамматик шакл ва грамматик маъно тушунчалари. Сўзнинг синтетик ва аналитик шакллари. Сўз туркумлари ва гап бўлаклари орасидаги муносабат. Сўзнинг морфологик структураси. Морфема ва унинг турлари. Комбинаторика тушунчаси.

5-мавзу. Сўз туркумлари

Сўз туркуми тушунчаси, сўз туркуми тушунчаси мезонлари ва турли олимларнинг сўз туркуми ҳақида фикрлари

6-мавзу. От сўз туркуми

Хорижий тилда отнинг дистрибутив белгилари. Уларнинг бошқа сўз туркумлари ёрдамида қўшилиши. Отнинг сўз туркуми сифатида морфологик ва семантик характеристикаси. Отларнинг асосий семантик гуруҳлари. Сон категорияси. Отларда кўплик категориясининг ишлатилиши. Жамловчи ва партитив отлар. Детерминативлар. Детерминативларнинг сўз туркуми сифатидаги умумий хоссалари. Детерминативларнинг семантикаси. Келишик категорияси, келишик категорияси ҳақида ҳар хил назариялар.

Эгалик келишигининг шакли ва унинг қўлланиш хусусиятлари. Аниқлик-ноаниқлик категориясини ифодаловчи асосий восита. Артиклнинг умумназарий муаммолари, артиклнинг функциялари, Род категорияси

7-мавзу. Сифат ва равиш

Сифат сўз туркуми сифатида. Унинг асосий хусусиятлари. Сифатнинг семантик таснифи. Қиёслаш категориясига оид олмошларнинг семантикаси, синтактик хоссалари, грамматик категориялари ва шакллари. Равишнинг семантик - грамматик гуруҳлари. Адвербиализация.

8-мавзу. Сон, Олмош

Сон-сўз туркуми сифатида. Соннинг турлари. Соннинг гапдаги вазифалари. Олмош сўз туркуми сифатида. Олмошнинг келишик категорияси. Олмошнинг семантик ва структуравий турлари.

9-мавзу. Феъл

Феъл - сўз туркуми сифатида. Унинг лексик, морфологик ва синтактик хусусиятлари, умумий ва фарқ қилувчи томонлари. Феълнинг морфологик вазифасига кўра таснифи: мустақил феъллар, ўтимли ва ўтимсиз феъллар, маъно жиҳатидан тугалланган ва тугалланмаган феъллар. Феълнинг грамматик категориялари: аспект (тарз) категорияси, нисбат категорияси. Мажхул нисбатнинг кенг тарқалиш сабаблари. Мажхул конструкцияларнинг қўлланиш хусусиятлари. Феъл майллари. Улар тўғрисидаги замонавий концепциялар. Феълнинг семантик - грамматик гуруҳлари. Феъл тизимидаги грамматик маъноларни ифода қилиш воситалари. Феълнинг шахсиз формалари. Инфинитив, герундий ва сифатдош.

10-мавзу. Ёрдамчи сўз туркумлари

Артикль, кўмакчи, боғловчи, юклама ва модал сўзлар.

11-мавзу. Синтаксис ва унинг ўрганадиган объекти

Морфология ва Синтаксис. Синтактик структуралар. Синтаксисда моделлаш тушунчаси. Гапни таҳлил қилиш методлари. Грамматиканинг турлари: анъанавий грамматика, мантиқий грамматика, структуравий грамматика, бевосита ташкил этувчиларга ажратиш грамматикаси, трансформацион грамматика, генератив грамматика, келишик грамматикаси, когнитив грамматика. Ўрганилаётган тилда тил бирликлари орасида кузатиладиган синтактик алоқалар турлари; Координация, Субординация, Предикация, Бирламчи ва иккиламчи предикация тушунчалари. Мураккаб таркибли структуралар. Полипредикатив қурилмаларнинг структуравий-функционал таҳлили.

12-мавзу. Гап

Гап тушунчасини аниқлаш ҳақидаги асосий фикрлар. Гапни аниқлашда классик ёндашув. Гап таснифи. Гапнинг мақсадга кўра турлари: бир бош бўлакли ва икки бош бўлакли гаплар. Гапда эллипсис тушунчаси. Бир бош бўлакли ва икки бош бўлакли гапларнинг фарқи.

13-мавзу. Гапнинг мулоқот мақсадига кўра ва тузилишига кўра турлари

Гап – коммуникация бирлиги сифатида, гапнинг вазифаси, тузилиши. Асосий ва иккинчи даражали бўлақлар. Эга. Эганинг ифода воситалари. Кесим - гапнинг асосий белгиси сифатида. Модаллик тушунчаси. Кесимнинг асосий хусусияти. Модаллик категориясининг ифода усуллари. Сўз бирикмаси. Бирикма

хосил бўлиш омиллари. Сўз бирикмасининг структуравий - функционал типологияси. Сўз бирикмасининг компонентлари ўртасидаги семантик муносабатлар. Гап бўлакларининг структуравий типлари. Гап бўлаклари ва сўз туркумлари ўртасидаги муносабат. Предикативлик муносабатларнинг ўзига хос шаклларига эга бўлган гаплар. Қисқартирилган синтактик структурага эга бўлган гаплар. Тўлиқсиз гаплар. Атов гаплар. Полипредикативлик ва мураккаблашган гаплар. Қўшма гаплар. Боғланган қўшма гаплар. Эргашган қўшма гаплар.

4. СТИЛИСТИКА

1-мавзу. “Стилистика” фаннинг мазмуни, предмети ва методи

Стилистика курсининг долзарблиги ва вазифалари. Стилистика замонавий тилшунослик йўналишлари нигоҳида. Стилистиканинг бошқа фанлар билан боғлиқлиги: стилистика ва коммуникатив лингвистика, стилистика ва прагматингвистика, стилистика ва лингвокультурология. Стилистика турлари: қиёсий стилистика, амалий стилистика, фуркционал стилистика, индивидуал услуб стилистикаси. Стилистик таҳлил методлари.

2-мавзу. Услубий лексика таркиби

Услубий лексика таркиби: Адабий сўзлар, нейтрал сўзлар, ва оғзаки сўзлар. адабий сўзларнинг стилистик жиҳатлари ва турлари: атама, архаизм, неологизм, поэтик сўзлар тушунчалари ва уларнинг матндаги стилистик вазифалари. Оғзаки сўзларнинг стилистик хусусиятлари ва турлари: сленг, вульгаризм, эвфемизм, шева ва жаргон тушунчалари ва уларнинг матндаги стилистик вазифалари. Тилда меъёр тушунчаси. Шахсий ёндашув ва меъёр. Умумий, адабий, оғзаки ва адабий услублар хусусиятлари. Регистр тушунчаси.

3-мавзу. Функционал услуб тушунчаси

Функционал услуб ва унинг турлари. Бадиий услуб хусусиятлари: шеърий, драма ва наср услубларининг асосий тил хусусиятлари. Илмий услуб хусусиятлари ва вазифалари. Публицистик услуб хусусиятлари ва вазифалари. Ахборот воситалари услуб хусусиятлари ва вазифалари. Ахборот воситалари матнида жанр турлари ва хусусиятлари. Расмий услуб вазифалари, расмий услуб турлари ва уларнинг лисоний хусусиятлари.

4-мавзу. Лексик стилистик воситалар

Ифода ва стилистик восита тушунчаси. Стилистик вазифа тушунчаси ва турлари. Лексик маъно турлари. Стилистик воситаларнинг тил сатҳлари аро турланиши: метафора, метонимия, ирония, эпитет, муболаға, оксиморон, антономасия, зевгма, сўз ўйини тушунчаси, лисоний аҳамияти ва вазифалари.

5-мавзу. Лексик-синтактик стилистик воситалар

Ўхшатиш, перефраз, литота, градация, антитеза, аллюзия, ўзлаштирма гап тушунчалари, уларнинг лисоний аҳамияти ва вазифалари.

6-мавзу. Синтактик стилистик воситалар

Синтактик стилистик воситаларнинг лисоний аҳамияти ва вазифалари.

Гап қурилишидаги ўзгаришларга асосланган стилистик воситалар: бир бош бўлакли гап, инверсия, параллел конструкция, хиазм, такрор, санаш, полисиндетон, асиндетон ва риторик сўроқ гап. Оғзаки нутқда гап таркиби

ўзгаришларига асосланган стилистик воситалар: эллипсис, тугалланмаган гап, ажратилган конструкция.

7-мавзу. Фонетик стилистик воситалар

Юфония, аллитерация, ономотопия тушунчалари ва уларнинг лисоний аҳамияти ва вазифалари.

8-мавзу. Матн таҳлилининг вазифаси

Адабий матн тушунчаси. Матн мазмуни, образ структураси: муаллиф образи, табиат образи, асар қаҳрамони образи, бадиий деталь тушунчаси ва унинг турлари. Матн бадиий композицияси. Бадиий деталь турлари ва вазифалари. Матн лингвистикаси асосий тушунчалари, Матн категорияси турлари: информативлик категорияси, модаллик категорияси, матн боғлиқлиги ва яхлитлиги категорияси, матн сегментацияси, ўрин пайт категорияси, интертекстуаллик категорияси. Бадиий асар номлари, турлари ва унинг информативлиги. Бадиий асар номининг концептуал ахборотни очиб беришдаги ўрни. Матн таҳлили методлари. Матннинг концептуал аҳамияти. Матннинг миллий – маданий хусусиятлари. Матнни стилистик, прагматик, лингвокультурологик жиҳатдан таҳлил этиш.

5. ЎРГАНИЛАЁТГАН ТИЛ ТАРИХИ

1-мавзу. Роман - герман тиллари ҳақида умумий маълумот

Роман ва герман тилларининг ҳинд-европа тиллар оиласида тутган ўрни. Ҳозирги замон роман ва герман тиллари, уларнинг тарқалиши ва таснифи. Роман ва Герман қабилалари ҳақидаги маълумотлар: (Питеас, Юлий Цезар, Тацит) роман ва герман қабилаларининг таснифи ва “халқларнинг буюк кўчиши”даврида уларнинг жойлашиши. Роман - герман ва роман тилларининг ўзига хос хусусиятлари: ундошларнинг биринчи кўчиши, Гримм қонуни, Вернер қонуни, унлиларнинг ўзгариши, отларнинг турланиш тизими, феълларнинг миқдор ўзгариши ва суффиксли феълларга ажралиш тизими, қадимги алифбо, роман ва герман тилларининг энг муҳим ёзма ёдгорликлари ва уларнинг таснифи.

2-мавзу. Тиллар тарихини даврлаштириш муаммоси

Европа қитъасида Кельт қабилалари. Рим қўшинларининг Британия ороллари босиб олиши, Римликлар қурган тарихий обидалар. Минтақада ғарбий герман қабилалари ва уларнинг Рим билан алоқаси. Англо-саксон, фриз ва ют қабилаларининг Британия ороллари истило қилиши ва англо – саксон давлатларининг юзага келиши. Лотин тили ва унинг роман тилларининг шаклланишидаги ўрни ва аҳамияти. Қадимги алфавитлар ва ёзма ёдгорликлар Немис тилининг пайдо бўлиш тарихи. Роман-герман тиллари товуш тизимининг тарихий қонуниятлари; палаталлашув. Сонор ундош бирикмалари олдида унлиларнинг чўзилиши, кейинги ундошнинг тушиб қолиши натижасида унлиларнинг чўзилиши. Ундошларнинг биринчи ва иккинчи кўчиши

3-мавзу. Морфология

Роман-герман тиллари морфологияси. Отнинг грамматик категориялари: род, сон, келиш. Негиз асосида отларнинг қадимги таснифи. Отларда кўplik шакллариининг ҳосил бўлиши ва уларнинг турлари. Сўзнинг морфологик структураси. Ички флексия ёрдамида ўзакдаги унлининг ўзгариши. Ташқи флексия. Флексиясиз товуш алмашиниши.

4-мавзу. Қадимги герман ва роман тилларида сифат, олмош ва сон

Сифатнинг икки хил турланиши: кучли ва кучсиз турланиш, турланишларнинг пайдо бўлиши. Кишилиқ олмошлари, олмошларда грамматик категориялар: шахс, сон (иккилик сонининг мавжудлиги), Кўрсатиш олмошларнинг пайдо бўлиши. Санок сонлар. Тартиб сонлар.

5-мавзу. Қадимги роман-герман даврида феъл

Кучли ва кучсиз феъллар. Претерит – презент феъллар ва уларнинг морфологик хусусиятлари. Супплетив феъллар. Феълларнинг асосий грамматик категориялари: шахс, сон, замон, майл. Феълнинг аналитик шакли масаласи: Нисбат категорияси.

6-мавзу. Қадимги роман ва герман тилларида синтаксис

Синтаксис. Гап турлари. Сўроқ гапларда сўз тартиби. Гапда бош бўлақларнинг ифода этилиши. Содда гапда синтактик алоқаларнинг ифодаланиши. Келишикларнинг вазибалари.

7-мавзу. Қадимги роман- герман тиллари луғат бойлиги

Роман-герман тиллари луғат таркиби ва уларнинг таракқиёти. Луғат таркибининг хусусиятлари. умум ҳинд – европа ва умум роман ва герман сўзлари, луғат таркибининг бойиб бориши ва унинг турли йўллари: Аффикслар ёрдамида сўзлар яшаш. Сўз яшалиш жараёнининг маҳсулдор ва кам маҳсуллик хусусиятларини акс эттирувчи аффикслар; Қўшма сўзлар. қўшма сўзларни ҳосил қилиш йўллари. Товуш алмашиши (умлаут) ; Эски сўзларнинг янги маънога эга бўлиши. Ўзлаштирма сўзларнинг ишлатилиши.

8-мавзу. Ўрганилаётган тил тарихининг ўрта даври

Ўрта даврнинг асосий тарихий воқеалари. Унлилар тизимининг ўзгариши. Урғусиз унлиларнинг ҳосил бўлиши ва уларнинг кейинчалик тушиб қолиши. Ўрта даврда унлиларнинг чўзилиши ва қисқариши. Дифтонгларнинг чўзилиши ва қисқариши. Дифтонгларининг ўрта даврда чўзилиши ва қисқариши. Дифтонгларининг ўрта даврда монофтонглашуви. Янги дифтонгларнинг ҳосил бўлиши. Ундошлар тизимининг ўзгариши. Ўрта даврда графикасидаги ўзгаришлар. Морфология. 12-15 асрларда морфологияда содир бўлган ўзгаришлар. Отларнинг турланишида турланишида келишикларнинг соддалашиб бориши ва уларнинг предлоги бирикмалар билан алмаштирилиши. Сифат даражалари. Қиёсий даражаларда аналитик шаклнинг юзага келиши. Олмошларнинг турланишда икки келишикнинг тизимга ўтиши. Кўрсатиш олмошларида икки турнинг ҳосил бўлиши: янги олмошларнинг пайдо бўлиши. Аниқ ва ноаниқ артикларнинг пайдо бўлиши. Кучли феъллар тизимидаги ўзгаришлар. Феъл бўйича ҳозирги замон сифатдош шаклларнинг ўзига хос хусусияти. Феълнинг аниқ, мажхул ва ўтган замон шаклларининг юзага келиши.

Равишдош ва инфинитивнинг пайдо бўлиши. Равишларнинг суффикслар ёрдамида яшалиши. Суффиксларнинг соддалашуви.

9-мавзу. Роман- герман тилларида синтаксис

Гапнинг бош бўлақларидаги қатъий тартибнинг аста – секин қарор топиши. Қўшимча гапларнинг ривожланиши. Ўрта давр луғат таркибининг ўзига хос хусусиятлари. Ижтимоий тузимнинг ўзгариши, ҳунарманчилик, савдо-сотик ва

кишлоқ хўжалиги тараққиёти муносабати билан луғат таркибининг бойиб бориш йўллари. Эскирган сўзларнинг янги маънода ишлатилиши, аффикслар ёрдамида янги сўзларнинг ишлатилиши. Икки тил: яъни скандинав ва француз тиллари ҳисобига инглиз ва немис тили луғати таркибининг бойиб бориши.

10-мавзу. Тиллар тараққиётининг янги даври

Роман –герман тиллари тараққиёти тарихининг янги давридаги асосий тарихий воқеалари. Миллий тилнинг вужудга келишида пойтахт шевасининг аҳамияти. Маҳаллий шеваларнинг сақланиб қолиши ва уларнинг ижтимоий кўринишлари. Касб – ҳунар жаргонларининг пайдо бўлиши. Китоб нашр қилиниши муносабати билан миллий тил ёзма шаклининг кенг тарқалиб бориши. Янги даврда содир бўлган асосий фонетик ўзгаришлар. “Унлиларнинг буюк кўчиши”. Урғусиз бўғиндаги унлиларнинг тушиб қолиши. Янги унли товушларнинг пайдо бўлиши. Унлилар ва ундошлар тизимида содир бўлган бошқа ўзгаришлар. Тиллар грамматик тизимида содир бўлган ўзгаришлар. Феълларнинг нотўғри тусланиши тизимидан тўғри феъллар гуруҳига ўтиши. Мажхул нисбатнинг ривожланиши, иш – ҳаракат ва ҳолат пассиви маъноларнинг фарқланиши.

III. Семинар машғулоти бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Семинар машғулоти учун қуйидаги мавзулар тавсия этилади:

1. Лексикология

1- мавзу. Лексикологиянинг мақсади ва вазифалари.

2- мавзу. Лексикография: ўрганилаётган тил луғат таркибининг умумий таснифи. Луғатларнинг асосий турлари: энциклопедик, лингвистик, изоҳли ва таржима луғатлари. Луғат турлари муаммоси ва уларни яратиш услублари. Луғатлар учун сўз танлаш, луғат мақолаларининг тузилиши ва бошқалар. Инглиз, немис, француз ва испан тилларидаги луғатларнинг асосий турлари: изоҳли ва таржима луғатлари, синонимлар луғати, фразеологик бирликлар луғати, этимологик, идеографик, махсус луғатлар, неологизмлар луғатлари ва бошқалар.

Ўқув луғатларининг тузилиши (сўзларнинг бирикиш йўллари луғати, кўп қўлланиладиган сўзлар луғати). Турли луғатларда сўз маъноларини очиб бериш йўллари. Таржима жараёнида луғат билан ишлаш, Сўзнинг изоҳли таҳлилини ўрганиш, бошқа луғатлардаги изоҳлари билан қиёслаш. Тил луғат таркибининг ўзгариши социолингвистик ҳодиса эканлиги. Луғат таркибининг сифат ва сон жиҳатдан ўзгариши. Луғат таркибининг лексик ва стилистик таснифи. Сўзларни ишлатилиши жиҳатидан тасниф этиш. Умумистеъмол сўзлари ва махсус лексика. Архаизмлар, историзмлар, неологизмлар, уларнинг тарихий боғлиқлиги ва ўзаро таъсири. Асосий ва ёрдамчи сўз туркумларининг сон жиҳатидан ўзаро фарқи. Номлашнинг фаоллиги ва луғат таркибининг бойиш йўллари. Сўзнинг маъно тараққиёти ривож, бошқа тиллардан кирган сўзлар қатлами.

3-мавзу. Семасиология: Сўзларнинг фонетик ва семантик аспекти. Контекст турлари, маънонинг турлари ва сўзнинг лексик-семантик вариантлари, семантик майдон. Моносемия, полисемия, гипер-гипонимия муаммолари. Синоним, антоним ва омонимлар ва уларнинг таснифи.

4-мавзу. Сўзнинг морфологик қурилиши: морфемалар типлари ва синфлари. Сўз тузилишидаги диахроник ва синхроник қараш. Морфема ва алломорфемалар.

5-мавзу. Сўз яшаш: лексик ном беришда сўз яшашнинг роли ва ўрни. Конверсия, унинг келиб чиқиши ва асослари. Қўшма сўзларни она тилига таржима қилишнинг йўллари. Қисқартма сўзлар.

6-мавзу. Фразеология: турғун ва эркин бирикмаларни фарқлаш муаммоси. Уларни фарқловчи белгилар. Фразеологик бирликлар ва уларни таржима қилиш муаммолари.

7-мавзу. Этимология: Ўрганилаётган тилда пайдо бўлган сўзлар ва бошқа тиллардан кириб келган сўзлар ва уларнинг турлари, ўзлаштирилиши, ассимиляция, интернационал сўзлар ва этимологик дублетлар.

8-мавзу. Матнларни лексик таҳлил қилиш жараёни, матндаги сўзларнинг морфологик қурилишига кўра таҳлил, сўз яшалиш услубига кўра таҳлил, сўзларнинг семантик ва полисемантик хусусиятларига кўра таҳлил, сўзларнинг матндаги асл ва фразеологик маъносига кўра таҳлили, сўзларнинг этимологик хусусиятларига кўра таҳлили.

2. Назарий фонетика

1-мавзу. Назарий фонетиканинг мақсад ва вазифалари.

2-мавзу. Фонологик назариялар.

3-мавзу. Ўрганилаётган тилда талаффузнинг асосий турлари.

4-мавзу. Ўрганилаётган тилда унли товушлар тизими.

5-мавзу. Ўрганилаётган тилда ундош товушлар тизими.

6-мавзу. Фонемаларнинг нутқдаги ўзгариши.

7-мавзу. Ўрганилаётган тилда бўғин тузилиши.

8-мавзу. Ўрганилаётган тилда сўз урғуси.

9-мавзу. Ўрганилаётган тилда оҳанг тузилиши.

10-мавзу. Фоностилистика ва унинг асосий хусусиятлари.

3. Назарий грамматика

1-мавзу. Назарий грамматика фанининг мақсади ва предмети.

2-мавзу. Тил ва нутқ. Грамматикада метод ва назарий йўналишлари. Грамматик таҳлил усуллари.

3-мавзу. Сўзнинг морфологик қурилиши: морфемалар типлари ва синфлари. Сўз тузилишидаги диахроник ва синхроник қараш. Морфема ва алломорфемалар.

4-мавзу. Морфология. Грамматик шакл ва грамматик маъно. Грамматик маънони ифодалаш усуллари.

5-мавзу. Ўрганилаётган тилдаги сўзларни туркумларга ажратишнинг асосий тамойиллари.

6-мавзу. Ўрганилаётган тил морфологияси. Ўрганилаётган тилда от сўз туркуми ва унинг грамматик категориялари.

7-мавзу. Ўрганилаётган тилда феъл сўз туркуми. Феълнинг структураси ва грамматик категориялари.

8-мавзу. Ўрганилаётган тилда феълнинг семантик хусусиятлари

9-мавзу. Ўрганилаётган тилда Синтаксис. Сўз бирикмаси ва содда гап.

10-мавзу. Синтаксис. Синтактик бирликлар. Синтактик алоқалар турлари. Сўз бирикмаларининг асосий белги ва хоссалари.

11-мавзу. Гап назарияси. Гапнинг таърифи ва классификацияси. Микро ва макросинтаксис. Гапни таҳлил қилиш методлари.

12-мавзу. Ўрганилаётган тилда гапнинг тузилиш жиҳатдан турлари.

13-мавзу. Ўрганилаётган тилда қўшма гап турлари.

5. Стилистика

1-мавзу. Услубиёт предмети, унинг асосий йўналишлари ва бошқа назарий фанлар билан алоқаси.

2-мавзу. Функционал услуб турлари, уларнинг вазифалари ва лингвистик хусусиятлари. (бадий, илмий, ва газета ва публицистик, расмий хужжатлар).

3-мавзу. Ўрганилаётган тил лексикасининг услубий таркиби;

4-мавзу. Лексик стилистик воситалар (метафора, метонимия, ирония, эпитет, оксюморон, гипербола, антономасия, зевгма ва сўз ўйини) нинг лисоний аҳамияти ва вазифалари.

5-мавзу. Лексик-синтактик стилистик воситалар (ўхшатиш, перефраз, литота, антитеза, градация)нинг лисоний аҳамияти ва вазифалари.

6-мавзу. Синтактик стилистик воситалар (инверсия, такрорлаш, риторик савол ва бошқалар)нинг лисоний аҳамияти ва вазифалари.

7-мавзу. Фонетик стилистик воситалар (юфония, аллитерация, ономотапия)нинг лисоний аҳамияти ва вазифалари.

8-мавзу. Матн таҳлили вазифаси. Бадий асар матн таҳлилининг объекти сифатида бадий матннинг ўзига хосликларини кўрсатиш, бадий детал, матн композицияси. Матн категориялари. Информативлик категориялари. Матнни идрок этиш ва унинг таҳлили.

5.Ўрганилаётган тил тарихи

1-мавзу. Роман ва Герман тиллари ҳақида умумий маълумот

Роман-герман тилларининг фонетик хусусиятлари, Тиллар тарихини даврлаштириш муаммоси, Қадимги герман ва роман тилларида сўз туркумлари масаласи, Қадимги роман-герман даврида Феъл, Қадимги роман ва герман тилларида Синтаксис, Қадимги роман- герман тиллари луғат бойлиги, Ўрганилаётган тил тарихининг ўрта даври, Ўрганилаётган тил тарихининг ўрта даври луғат бойлиги, Ўрганилаётган тил тарихининг ўрта даврида Синтаксис.

2-мавзу. Тиллар тараққиётининг янги даври, Роман–герман тиллари тараққиёти тарихининг янги давридаги асосий тарихий воқеалари.

3-мавзу. Миллий тилнинг вужудга келишида пойтахт шевасининг аҳамияти. Маҳаллий шеваларнинг сақланиб қолиши ва уларнинг ижтимоий кўринишлари.

4-мавзу. Касб – ҳунар жаргонларининг пайдо бўлиши. Китоб нашр қилиниши муносабати билан миллий тил ёзма шаклининг кенг тарқалиб бориши.

5-мавзу. Янги даврда содир бўлган асосий фонетик ўзгаришлар.Тиллар грамматик тизимида содир бўлган ўзгаришлар.

6-мавзу. Феълларнинг ногўғри тусланиши тизимидан тўғри феъллар гуруҳига ўтиши.

7-мавзу. Мажҳул нисбатнинг ривожланиши, иш – ҳаракат ва ҳолат пассиви маъноларнинг фарқланиши.

Семинар машғулотлари мультимедиа воситалари билан жиҳозланган аудиторияда ўтказилиши лозим. Машғулотлар фаол ва интерфаол усуллар ёрдамида ўтилиши, мос равишда муносиб педагогик ва ахборот технологиялар қўлланилиши мақсадга мувофиқ.

IV. Мустақил таълим ва мустақил ишлар

Мустақил таълим учун тавсия этиладиган мавзулар:

1. Лексикология ва тил.
2. Сўзларнинг фонетик ва морфологик аспектлари.
3. Луғат таркибининг сифат ва сон жиҳатлари.

4. Архаизмлар ва неологизмлар.
5. Лексик номланишнинг фаоллиги ва луғат таркибининг бойиш йўллари.
6. Тил луғат таркибининг этимологик жиҳатдан таснифи.
7. Сўз маъносининг тузилишини ўрганишда парадигматика ва синтагматиканинг роли.
8. Маънонинг турлари ва сўзнинг лексик - семантик маънолари.
9. Синоним, антоним ва омонимлар.
10. Сўзнинг морфологик қурилиши.
11. Турғун ва эркин бирикмалар.
12. Сўз бирикмасининг ўхшашлиги ва фарқи.
13. Сўзларнинг этимологияси.
14. Матнларни лексик таҳлил этиш
15. Тилда фонологик назариялар.
16. Ўрганилаётган тилда талаффуз турлари.
17. Ўрганилаётган тилда товушлар қисқариши (редукция турлари).
18. Ўрганилаётган тилда унли товушлар.
19. Ўрганилаётган тилда ундош товушлар.
20. Ўрганилаётган тилда монофтонг, дифтонг ва трифтонлар.
21. Ўрганилаётган тилда оҳанг ва унинг турлари.
22. Ўрганилаётган тилда сўз урғуси ва маъно урғуси.
23. Синтагма ва унинг қўлланилиши.
24. Фоностилистика ва унинг асосий хусусиятлари.
25. Гапда сўзларнинг маъноли бирикиш усуллари.
26. От сўз туркуми ва унинг грамматик категориялари.
27. Феъл сўз туркуми ва унинг грамматик категориялари.
28. Сифат сўз туркуми ва унинг турлари.
29. Сон категорияси.
30. Гапнинг тузилишига кўра турлари.
31. Гапнинг ифода мақсадига кўра турлари.
32. Ўрганилаётган тилдада кўшма гаплар. (Боғланган кўшма гап ва эргашган гапли кўшма гап)
33. Гапда синтактик алоқалар турлари.
34. Бирламчи ва иккиламчи предикация тушунчалари.
35. Адабий – китобий тилда сўзларнинг хусусиятлари ва вазифалари
36. Оғзаки услубга хос сўзларнинг тил хусусиятлари ва вазифалари
37. Метафора ва метонимия
38. Эпитет, оксюморон, гипербол
39. Антономазия, ўхшатиш ва унинг ўрганилаётган тилдаги турлари
40. Литота ва перифразанинг лингво-культурологик хусусиятлари
41. Ўрганилаётган тилда такрор ва уни қиёсий ўрганиш
42. Риторик сўроқ
43. Фонетик стилистик услублар
44. Стилистик синонимлар ва уларнинг бадиий нутқда қўлланилиши
45. Идиомаларнинг стилистик хусусиятлари
46. Мақол ва маталларнинг стилистик вазифалари
47. Чет тилидан ўзлаштирилган сўзлар ва уларнинг стилистик аҳамияти

48. Стилистик услубларнинг бадиий матнда ишлатилиши
49. Шеърӣ услубнинг ўзига хос стилистик жиҳатлари
50. Бадиий матнда поэтик деталлар.
51. Текст категориялари
52. Ўрганилаётган тил тарихини даврларга бўлиб ўрганиш
53. Ўрганилаётган тил қадимги даврининг фонетик хусусиятлари
54. Ўрта давр фонетик структураси.
55. Ўрганилаётган тил қадимги давридаги ёзма ёдгорликлар
56. Ўрганилаётган тил тарихий даври луғат бойлиги
57. Ўрганилаётган тил ўрта даври луғат бойлиги
58. Ўрганилаётган тил ўрта даври ва хусусиятлари.
59. Ўрганилаётган тил янги давр грамматикасининг ўзига хос тил хусусиятлари
60. Ўрганилаётган тил Янги давр шеваларининг ўзига хос тил хусусиятлари.

Мустақил ўзлаштириладиган мавзулар бўйича талабалар томонидан рефератлар тайёрлаш ва уни тақдимот қилиш тавсия этилади.

Фан бўйича курс иши. Курс иши фан мавзуларига тааллуқли масалалар юзасидан талабаларга яқка тартибда тегишли топшириқ шаклида берилади. Курс ишининг ҳажми, расмийлаштириш шакли, баҳолаш мезонлари ишчи фан дастурида ва тегишли кафедра томонидан белгиланади. Курс ишини бажариш талабаларда фанга оид билим, кўникма ва малакаларни шакллантиришга хизмат қилиши керак.

Курс иши учун тахминий мавзулар:

1. Семасиология: Сўзларнинг фонетик ва семантик аспектлари
2. Контекст турлари, маънонинг турлари ва сўзнинг лексик-семантик вариантлари, семантик майдон.
3. Моносемия, полисемия, гиперонимия -гипонимия муаммолари.
4. Синонимлар ва уларнинг таснифи
5. Антонимлар ва уларнинг таснифи
6. Омонимлар ва уларнинг таснифи.
7. Сўзнинг морфологик қурилиши: морфемалар типлари ва синфлари.
8. Сўз тузилиши, диахроник ва синхроник қарашлар.
9. Морфема ва алломорфемалар.
10. Сўз яшаш: лексик ном беришда сўз яшашнинг роли ва ўрни.
11. Конверсия, унинг келиб чиқиши ва асослари.
12. Қўшма сўзларни она тилига таржима қилишнинг йўллари.
13. Қисқартма сўзлар.
14. Фразеология: турғун ва эркин бирикмаларни фарқлаш муаммоси.
15. Фразеологик бирликлар ва уларнинг шаклланиш этимологияси
16. Этимология: Ўрганилаётган тилда пайдо бўлган сўзлар ва бошқа тиллардан кириб келган сўзлар ва уларнинг турлари, ўзлаштирилиши, ассимиляция.
17. Интернационал сўзлар ва этимологик дублетлар.
18. Лексикография: ўрганилаётган тил луғат таркибининг умумий таснифи.
19. Сўзларнинг фонетик ва фонологик аспектлари.
20. Ўрганилаётган тилда талаффузнинг стилистик хусусиятлари.
21. Мулоқот жараёнида талаффузнинг коммуникатив хусусиятлари.

22. Ўрганилаётган тилда товушни ўрганишда асосий йўналишлар.
23. Ўрганилаётган тилда вариантларида ўзига хос фонетик хусусиятлар.
24. Ўрганилаётган тилда унли товушлар.
25. Ўрганилаётган тилда ундош товушлар.
26. Ўрганилаётган тилда оҳанг турлари.
27. Ўрганилаётган тилда урғунинг турлари.
28. Сўзнинг морфологик қурилиши: морфемалар типлари ва синфлари.
29. Сўз тузилишидаги диахроник ва синхроник қараш. Морфема ва алломорфемалар.
30. Грамматик категориялар, грамматик шакл ва грамматик маъно.
31. Ўрганилаётган тилда сўзларнинг туркумларга ажратишнинг асосий тамойиллари.
32. Ўрганилаётган тилда морфологияси. От сўз туркуми ва унинг грамматик категориялари.
33. Ўрганилаётган тилда феъл сўз туркуми. Феълнинг структураси ва грамматик категориялари.
34. Ўрганилаётган тилда феълнинг семантик хусусиятлари
35. Ўрганилаётган тилда Синтаксис. Сўз бирикмаси ва содда гап.
36. Синтаксис. Синтактик бирликлар. Синтактик алоқалар турлари.
37. Сўз бирикмаларининг асосий белги ва хоссалари.
38. Гап назарияси. Гапнинг таърифи ва классификацияси.
39. Микро ва макросинтаксис.
40. Гапни таҳлил қилиш методлари.
41. Ўрганилаётган тилда гапнинг тузилиш жиҳатдан турлари
42. Стилистика фанидаги янги йўналишлар (коммуникатив, когнитив, этностилистика)
43. Проза жанрининг ўзига хос хусусиятлари
44. Поэзиянинг ўзига хос хусусиятлари
45. Драманинг ўзига хос хусусиятлари
46. Нотиклик услубининг ўзига хос хусусиятлари
47. Илмий услубнинг ўзига хос хусусиятлари
48. Расмий услуб ва унинг тил хусусиятлари
49. Эмоционаллик стилистик категория сифатида
50. Поэтик сўзларнинг роли
51. Чет тилидан ўзлаштирилган сўзлар
52. Слэнглар ва уларнинг тил хусусиятлари
53. Ёзма нутқнинг ўзига хос хусусиятлари
54. Стилистик маъно ва вазифа
55. Метафора ва метонимияни когнитив тадқиқ қилиш
56. Матннинг бадиий хусусиятлари.
57. Бадиий матнда рамзлар.
58. Бадиий матнда поэтик деталлар.
59. Матнда информативлик категорияси.
60. Матнда модаллик категорияси.
61. Бадиий матннинг қисмларга бўлиниши.
62. Бадиий матн қисмларининг бир бирига мантиқий боғланиши.

	63. Бадиий матнда сарлавҳанинг роли. 64. Бадиий матнда фразеологик бирликларнинг стилистик функциялари. 65. Бадиий матнда сарлавҳанинг мазмунни очиб бериш вазифаси
3.	V. Фан ўқитилишининг натижалари (шаклланадиган компетенциялар) Фанни ўзлаштириш натижасида талаба: • ўрганилаётган хорижий тил фонетик структураси, грамматик қурилиши ва луғат таркибининг асосий тушунчалари ва категориялари тўғрисида масаввур ва билимга эга бўлиши; • талаба лисоний мулоқот жараёнларини таҳлил қилиш усуллари қўллаш, нутқий мулоқот муаммолари бўйича тўғри қарор қабул қилиш қўникмаларига эга бўлиши; • тилшунослик назарияси асосларини, лингвистик қонунлар, тушунчалар категорияларини, мулоқот жараёнларининг функционал дискурс хусусиятларини билиши ва улардан фойдалана олиш малакасига эга бўлиши керак.
4.	VI. Таълим технологиялари ва методлари: • маърузалар; • интерфаол кейс-стадилар; • семинарлар (мантикий фиклаш, тезкор савол-жавоблар); • гуруҳларда ишлаш; • тақдимотларни қилиш; • индивидуал лойиҳалар; • жамоа бўлиб ишлаш ва ҳимоя қилиш учун лойиҳалар.
5.	VII. Кредитларни олиш учун талаблар: Фанга оид назарий ва услубий тушунчаларни тўла ўзлаштириш, таҳлил натижаларини тўғри ақс эттира олиш, ўрганилаётган жараёнлар ҳақида мустақил мушоҳада юритиш ва жорий, оралиқ назорат шаклларида берилган вазифа ва топшириқларни бажариш, якуний назорат бўйича ёзма ишни топшириш.
6.	Асосий адабиётлар² Инглиз тили 1. Abduazizov A.A. English Phonetics. Tashkent, 2007. 2. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка. Москва.: “ Дрофа”, 2006 3. Ashurova D.U., Galiyeva M.R. Stylistics of Literary text. Tashkent.: “Turon-Iqbol”, 2016 4. Blokh M.Y. Theoretical Grammar of the English Language. M, 2004 5. Eastwood J. Oxford guide to English grammar. Oxford, OUP, 2002. 6. Galperin I.R. Stylistics. M.: Higher School, 2000. 7. Hogg R. Cambridge History of the English language, Volume I, 2005. 8. Iriskulov M., Kuldashev A. Theoretical Grammar of the English Language. T.2020 9. Muminov O.M. Lexicology of the English language. T, 2006. 10. Nino Kirkavialidze. Theoretical Course of English Grammar. Tbilisi, 2013 11. Peter Roach “English phonetics and phonology” Camb.Univ. press, 2000, 2 nd edition 12. Rastorguyeva T. A. “A history of the English language”. M.: Vlados, 2003.

² Адабиётлар рўйхатида ОТМ ахборот-ресурс марказлари имкониятлари, соҳага оид замонавий манбалар ва ҳар бир тил хусусиятлари инобатга олинган ҳолда қўшимчалар киритилиши мумкин. Киритилган қўшимчалар ишчи дастурларда келтирилади.

13. Sachkova E. V. "Lectures on English Stylistics". Москва-2012.
14. Sokolova M.A. Theoretical Phonetics of Englis.Москва.: Феникс, 2010.
15. Қўлдошев А. "Инглиз тили тарихи". Т. 2011 (инглиз тилида)

Немис тили

1. Besch Werner. Wolf Norbert Richard. Geschichte der deutschen Sprache. Erich Schmidt Verlag. Berlin. 2009.
2. Ernst Peter. Deutsche Sprachgeschichte. WUV. Wien. 2005
3. Moskalskya O.L. Deutsche Sprachgeschichte. Hochschule. Moskau. 1977
4. Nübling Damaris. Historische Sprachwissenschaft. Gunter Narr Verlag. Tübingen. 2008.
5. Peter von Polenz. Geschichte der deutschen Sprache. De Gruyter. Berlin. 2009.
6. Stedje Astrid. Deutsche Sprache gestern und heute. W. Fink Verlag. Paderborn. 2007.
7. Moskalskaja O.I. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. 3. Aufl. M., 1983.
8. Engel U. Kurze Grammatik der deutschen Sprache. Iudicium, München, 2002.
9. Schippan Thea, „Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache“, Tübingen, 2002
10. Stepanova M.D, Cernyschewa L.I, Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache“, Moskau, 1968
11. Fix Ulla, Poethe Hannelore, Yos Gabriele, "Textlinguistik und Stilistik für Einsteiger, Leipzig, 2001
12. Gennadiy W. Pan, „Deutsche Stilistik“, „Toshkent“, Toshkent, 2010
13. E. Riesel, „Deutsche Stilistik“, „Hochschule“, Moskva, 1975
14. Besch Werner. Wolf Norbert Richard. Geschichte der deutschen Sprache. Erich Schmidt Verlag. Berlin. 2009.
15. Moskalskya O.L. Deutsche Sprachgeschichte. Hochschule. Moskau. 1977
16. Awasbayew N. Phonetik der deutschen Gegenwartssprache. Toshkent, Sharq, 1978
17. Zacher O. Deutsche Phonetik. Tübingen nashriyoti, 2012

Француз тили

1. Абдушукурова Л.А. Stylistique du français moderne. Ташкент, 2004.
2. Абдушукурова Л.А., Каримова И.А. «Français 3ème» Ташкент, 2009
3. Lopatnikova N.N., Lexicologie du français moderne. Moscou., 2005.
4. Elena DRAGAN. Grammaire théorique de la langue française. Cours théorique. Universitatea de Stat « A. Russo » din Bălți. Catedra de filologie franceză. Bălți, 2012.
5. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка. – М.: Добросвет, 2000. – 832 с. ISBN 5-7913-0035-2
6. Lucile Charliac, Jean Thierry Le Bounec, Bernard Loreil «Phonétique progressive du Français». Paris, 2003.
7. Lucile Charliac, Annie-Claude Motron «Phonétique progressive du Français» (Niveau avancé). Paris, 2006.
8. Jacques Chaurand « Histoire de la langue française », Paris, 2006
9. Маматов А.Э., Рахимов Х.Р. Введение в романо-германскую филологию. Чимкент. 2007

Испан тили

1. Oscar Abel Sosa. Historia de la lengua. Santiago de Chile, 2011. – 78 p.

2. Bernard Comrie. Universales de lenguaje y tipología lingüística: sintaxis y morfología. – Editorial Gredos, Madrid, 2010. – p. 60.
3. Rafael del Moral. Historia de las lenguas hispánicas. Contada para incrédulos. – Barcelona (España), 2009. – 150p.
4. Real Academia Español «Nueva Gramática de la Lengua Española». – España, 2011.
5. Васильева-Шведе О.К., Степанов Г.В. Теоретическая грамматика испанского языка. – М., 2001.
6. Victoria Romero Cualda. Léxico del español como segunda lengua: Aprendizaje y enseñanza. – ArcoLibros. 2008.
7. María de Pilar B.L. Ortografía. – España 2005.
8. Карпов Н.И. Фонетика испанского языка. – Москва, 2000.
9. Папок Х.К., Шишмарева Ш. Стилистика испанского языка. – Минск, 2004.

Итальян тили

1. Bonomi I., Masini A., Morgana S., Piotti M., Elementi di linguistica italiana, Carocci, Roma 2003.
2. Dardano, M., Nuovo manuale di linguistica italiana/ M.Dardano. – Bologna: Zanichelli, 2017.- 320 p.
3. Raggi, C. La dizione e la fonetica italiana/ C.Raggi. - Milano: StreetLib, 2017. – 112p.
4. Serianni L. Lezioni di grammatica storica italiana. / L.Serianni. Roma: Bulzoni, 1998. -161 p.

Қўшимча адабиётлар

Инглиз тили

1. Arnold I.V. The English Word. Москва, 1986
2. Арсеньева А.А и др. Введение в германскую филологию. Москва. 1983
3. Бобоханова Т.А. Инглиз тили стилистикаси. Т.: Ўқитувчи, 1995
4. Давлетбаева Д.Н.Lectures on English lexicology Казань-2010
5. Downing A., Locke F. English Grammar. A University Course. Routledge, 2006, 640 p
6. Гинзбург. Р.З., Хидекел С.С., Князева Г.Ю.,Санкин А.А. A course in Modern English Lexicology. Москва, 1979
7. Hogg R. An Introduction to Old English. Edinborough University Press, 2002, 174p
8. Ильиш.Б.А. “История английского языка”.-М., 1983 (инглиз тилида).
9. Ильиш Б.А. Structure of Modern English.-М., 1975
10. Kunin G. Historical changes and English word-formation: New vocabulary items.- N.Y., 1986
11. Кухаренко В.А. Seminars in style.- М.: Высшая школа, 1971.
12. Кухаренко В.А. Практикум по стилистике английского языка. М.: Высшая школа, 1986.

Немис тили

1. Autorenkollektiv. Sprache. Gegenwart und Geschichte. Pädagogischer Verlag Schwan. Düsseldorf. 1969.
2. Bergmann. Pauly. Moulin. Alt- und Mittelhochdeutsch. Vandenhoeck und Ruprecht. Göttingen. 2007.
3. Nübling Damaris. Historische Sprachwissenschaft. Gunter Narr Verlag. Tübingen. 2008.

4. Wolff Gerhard. Deutsche Sprachgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart. A. Francke. Tübingen. 2004.
5. Hutterer Claus Jürgen. Die germanischen Sprachen. Akademia Kiado.
6. Sonderegger Stefan. Grundzüge deutscher Sprachgeschichte. De Gruyter. Berlin. 1975.
7. Wolff Gerhard. Deutsche Sprachgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart. A. Francke. Tübingen. 2004.

Француз тили

1. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка. – М.: Добросвет, 2000. – 832 с. ISBN 5-7913-0035-2
2. Васильева Н.М., Пицкова Л.,П., Теоретическая грамматика французского языка. М.,1989.
3. Yves Martineau. Connaissances grammaticales et représentations de futurs enseignants de français langue seconde. Université du Québec à Montréal, juin 2007
4. Verónica PORTILLO SERRANO. La notion de genre en sciences du langage. Université de Franche-Comté. Paris 2010.
5. Chigarevskia N. Traité de phonétique française. Cours théorique. М., 1982
6. Fouché P. Traité de prononciation française. P., 1986.
7. Timeskova I.N. Exercices de lexicologie –Léningrad, 1971.
8. Timeskova S. Essai de lexicologie du français moderne. – Léningrad, 1967.
9. Гак В. Г. Сопоставительная лексикология – Москва, 1977
10. Маматов А.Э., Асқаров А.С. Роман филологиясига кириш, Тошкент. 2012.

Испан тили

1. Абдуллаев К. Роман филологиясига кириш фанидан маърузалар матни. – Т., 2010.
2. Fernando T.S., Antonio G.V. Naciones de fonetica y fonología para la práctica educativa.- España 2010.
3. Виноградов В.С., Милославский И.Г. Сопоставительная морфология русского и испанского языков. – М., 2003.
4. Супрун А.В. Грамматика и семантика простого предложения (на материале испанского языка). М. 2002.
5. Luz Rello. La relación entre fonética y fonología. España, 2007
6. Иваницкая А.А. Практическая лексикология испанского языка. Киев 1989.
7. Фирсова Н.М. Грамматическая стилистика современного испанского языка. – М. 1984.
8. Алисова Т.Б. и др. Введение в романскую филологию. – М., 1987.
9. Гитлиц А.М. Пособие по лексикологии современного испанского языка. –М., 1998.
10. Касарес Х. «Введение в современную испанскую лексикографию». М.1998.
11. Курчаткина Н.Н., П. Ново-Гонсалес. Практикум по лексикологии испанского языка. – М., 1997
12. Гончаренко С.Ф. Учебное пособие по стилистике испанской стихотворной речи. М. 1983.
13. Долинин К.А. Интерпретация текста. – М. 1985.
14. Bakhronova D.K. Diccionario espanol-uzbeko. – Tashkent, 2012.

Итальян тили

1. Bonomi I., Masini A., Morgana S., La lingua italiana e i mass media, Carocci, Roma.

	2. Prada M. Scrittura e comunicazione. Milano, 2003. Stoppelli P., L'officina della lingua, Garzanti, Milano. Ахборот манбалари Инглиз тили 1. http://www.britishcouncil.org 2. http://www.bbc 3. http://encyclopedia.farlex.com 4. http://tpot.ru/index.html.http://www.oup.co.uk 5. www.onestopenglish.com.http://youreng.narod.ru/teoper.html 6. Website dedicated to linguistics: www.linguist.org 7. Русский филологический портал: www.philology.ru 8. www.natlib.uz 9. www.dissercat.ru 10. www.nauka.ru 11. www.dissorg.com 12. www.uzscience.uz 13. www.linguist.org Немис тили 1. https://ru.wikipedia.org/wiki 2. www.philology.ru/linguistics1 3. www.portail.lettres.net 4. www.citationsdumonde.com 5. www.geschichte.de 6. www.linguistik-online.de Француз тили 1. http://www.academia.edu 2. https://biblio-online.ru/ 3. www.lewebpedagogique.com 4. www.clemi.org/fr 5. http://www.infrance.ru/francais/theorie/theorie.html 6. www.granddictionnaire.com 7. https://www.twirpx.com Испан тили 1. www.google.es 2. www.marco.ele 3. www.cervantes.es Италян тили 1. https://www.italianpod101.com/ 2. https://italianoperstranieri.loescher.it/-risorse-online/spazio-italia-1
7.	Фан дастури Олий ва ўрта махсус, профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 2020 йил “14” августдаги 3-сонли баённомаси билан маъқулланган. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2020 йил “14” августдаги 418-сонли буйруғи билан маъқулланган фан дастурларини таянч олий

	таълим муассасаси томонидан тасдиқлашга розилик берилган.
8.	Фан/модуль учун масъуллар: Қ.А. Джаббарова – ЎзДЖТУ, “Инглиз тили аспекти назарияси №1” кафедраси мудири, катта ўқитувчи З. Б. Давронова – ЎзДЖТУ, “Француз тили назарияси ва амалиёти ” кафедраси мудири, катта ўқитувчи Т.Ж. Олтиев – ЎзДЖТУ “Испан тили назарияси ва амалиёти” кафедраси мудири, филология фанлари номзоди, доцент С.Н. Султонова – ЎзДЖТУ, “Инглиз тили назарий фанлар” кафедраси мудири, катта ўқитувчи М.Я Қосимова – ЎзДЖТУ, “Немис тили назарияси ва амалиёти” кафедраси мудири, катта ўқитувчи У.Йўлдошев – ЎзДЖТУ, “Инглиз тили таржима назарияси ва амалиёти” кафедраси мудири, PhD Ш.Абдуганиев – ЎзДЖТУ, “Таржима назарияси ва амалиёти” кафедраси ўқитувчиси
9.	Такризчилар: Ж.Ш.Джумабаева – ЎЗМУ, “Инглиз филологияси” кафедраси мудири, филология фанлари доктори М.Т. Тошхонов – ЎзДЖТУ, “Испан тили назарияси ва амалиёти” кафедраси доценти, педагогика фанлари номзоди

